

ность/рациональность, субъективность, объект оценки и др. В белорусской и русской лингвокультурах понимание одобрения и неодобрения во многом совпадает, в англоязычных дефинициях подчеркивается эмоциональная реакция на одобрение/неодобрение (восторг, удовольствие и т.д.), возможность официального (в первую очередь, юридического) употребления терминов и т.д.

1. Спонвиль, А. Философский словарь / А. Спонвиль. – М. : Палимпсест, «Этерна», 2012. – 752 с.
2. Арутюнова, Н.Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт / Н. Д. Арутюнова. – М. : Наука, 1988. – 341 с.
3. Миронова, М.В. Конструкции неодобрения и порицания в современном английском языке : дис. ... канд. фил. наук : 10.02.04 / М.В. Миронова. – Ярославль, 2016. – 188 с.
4. Петрушина, М.В. Семантико-прагматические функции высказываний с модальным значением неодобрения / М.В. Петрушина // Филологические науки. – 2003. – №3. – С. 58–67.
5. Маслова, В.А. Образы языка как главной национальной ценности / В.А. Маслова // Аксиологические аспекты современных филологических исследований : тез. докл. Междунар. науч. конф., Екатеринбург, 15–17 октября 2019 г. – Екатеринбург : Издательский дом «Ажур», 2019. – С. 38–40. URL: <https://rep.vsu.by/handle/123456789/30984> (дата обращения: 30.01.2024).

ТЫПОВЫЯ СТЫЛІСТЫЧНЫЯ ПАМЫЛКІ НА СТАРОНКАХ РАЁННАЙ ГАЗЕТЫ “ВЕСНІК ГЛЫБОЧЧЫНЫ”

*Ю.М. Бабіч
Віцебск, ВДУ імя П.М. Маішэрава*

Спецыфіка існавання друкаваных сродкаў масавай інфармацыі істотна змянілася на працягу апошняга часу. На гэта паўплывала імклівае развіццё электронных рэсурсаў, якія складаюць ім сур’ёзную канкурэнцыю і маюць шэраг пераваг. Зразумела, што мы можам атрымліваць тую ці іншую інфармацыю праз інтэрнэт у рэжыме рэальнага часу, а раённыя газеты выходзяць, як правіла, два разы на тыдзень. Але варта памятаць, што раённыя выданні прызначаны найперш для вясковага жыхара, які не заўсёды мае час шукаць інфармацыю у сеціве. Ды і тэхнічна гэта не заўжды магчыма. Таму выкажам меркаванне, што раённыя газеты па-ранейшаму адыгрываюць значную ролю ў жыцці вяскоўцаў, з’яўляюцца крыніцай не толькі пэўнай грамадска-палітычнай інфармацыі, але і падаюць іншыя канкрэтныя звесткі і парады: дзе што можна набыць, як даглядаць свой прысядзібны ўчастак, як засцерагчыся ад тых ці іншых захворванняў і г.д.

Актуальнасць даследавання заключаецца ў неабходнасці, мэтазгоднасці выяўлення і адпаведнага аналізу тыповых стылістычных недахопаў у матэрыялах сучаснага рэгіянальнага друку, паколькі культура мовы СМІ з’яўляецца надзвычай важным чыннікам захавання высокай моўнай культуры грамадства ўвогуле. Мэта – выявіць найбольш распаўсюджаныя памылкі, звязаныя з няправільнай пабудовай словазлучэнняў у публікацыях раённага выдання “Веснік Глыбоччыны”, і прапанаваць шляхі вырашэння моўных праблем.

Матэрыял і метады. Матэрыялам для правядзення даследавання паслужылі публікацыі ў раённым выданні “Веснік Глыбоччыны” за апошнія гады. У якасці асноўных у працы выкарыстаны лінгвастылістычны метад і метад кампанентнага аналізу.

Вынікі і іх абмеркаванне. Газетны матэрыял апырэры ўспрымаецца сярэднястатыстычным чытачом як узорны, пазбаўлены нейкіх недахопаў. Цалкам пагаджаемся з меркаваннем праф. В.А. Маславай, што “тэкст, які ствараецца чалавекам, адлюстроўвае рух чалавечай думкі, будзе сусветы... з дапамогай моўных сродкаў” [1; с. 175]. І ўсё гэта вымагае адпаведнага літаратурнага афармлення матэрыялу пры безумоўным захаванні высокай культуры маўлення.

Нягледзячы на тое, што колькасць беларускамоўных публікацый у “Весніку Глыбоччыны” з кожным годам змяншаецца, гэта не адмяняе неабходнасці ўважлівага, скрупулёзнага стаўлення да беларускамоўных артыкулаў, да дакладнасці

словаўжывання. Паспрабуем прааналізаваць тыповыя стылістычныя недахопы, выяўленыя намі на старонках газеты за апошнія дзесяць гадоў.

Так, канструкцыя з дзеясловам **здэкавацца** ў беларускай мове патрабуе наяўнасці прыназоўніка з і роднага склону назоўніка ці займенніка: **здэкавацца з каго** ці **з чаго**. Таму наступны сказ утрымлівае памылку: *Немцы... здэкаваліся над бацькам, выразалі яму на спіне зорку...* (22.04.17).

Пры абазначэнні мэты дзеяння ўтвараецца словазлучэнне з прыназоўнікам **па** і вінавальным склонам назоўніка ці займенніка. Але на старонках газеты чытаем: *Абавязкова звярнуцца за кампетэнтнай дапамогай* (10.03.18); *Некаторыя кінуліся за даўгімі рублём у суседнія краіны... За дапамогай у праваахоўныя органы не звярталіся... Вось мы накіраваліся са знаёмым у Расію за хвалёнымі заробкамі*. (27.07.19). Правільна было б адпаведна *па кампетэнтную дапамогу, па даўгі рубель, па дапамогу, па хвалёныя заробкі*. Гэта надзвычай распаўсюджаная памылка, што тлумачыцца, відавочна, уплывам рускай мовы. Але адначасова гэта сведчыць і пра невысокі прафесіяналізм аўтара, які перадае беларускімі словамі чужы, небеларускі спосаб мыслення. Прыгадаем тут слухнае меркаванне В. Самусевіч, што “рэгіянальныя СМІ наглядна адлюстроўваюць бінальнае функцыянаванне роднай і рускай моў на тэрыторыі нашай краіны. Аднак такая сітуацыя стварае відавочную небяспеку: інтэрферэнцыя становіцца пашыранай з’явай, праяўленне якой поруч з дыялектным уплывам з’яўляецца адной з асноўных прычын зніжэння маўленчай культуры”.

Менавіта інтэрферэнцыяй можна патлумачыць і дастаткова частотнае ўжыванне ў тэкстах прыназоўніка **к**, таксама неўласцівага беларускай мове. Гэта норма ў рускай мове, але яго наяўнасць у беларускамоўным матэрыяле выклікае здзіўленне. І зноў жа паўстае пытанне адносна прафесійных якасцяў журналістаў і карэктараў. Прывядзём колькі прыкладаў: *К Ігнату Буйніцкаму* (Загаловак, 24.08.16); *Ад сэрца к сэрцу – з цеплынёй* (Падзагаловак, 29.10.16); *Так склалася, што ў школьныя гады Сяргей Лук’янеў прыкіпеў душой к шахматам* (11.02.17); *Радасныя весткі к нам прыходзяць напярэдадні вялікіх свят* (30.06.18); *Іду к трактару...* (4.08.18); *Зялёная, прыгожая ў госці к нам прыйшла* (Загаловак, 12.12.18). Зразумела, што замест канструкцыі “прыназоўнік **к** плюс давальны склон” у беларускай літаратурнай мове мы выкарыстоўваем сваё натуральнае спалучэнне “прыназоўнік **да** плюс родны склон”. Павінна было б быць адпаведна *Ад сэрца да сэрца; прыкіпеў душой да шахмат; весткі да нас прыходзяць* і г.д.

Мяркуем, што таксама менавіта з’явай інтэрферэнцыі можна растлумачыць няправільна пабудаваныя канструкцыі і ў наступных мікракантэкстах: *Згодна дадзенага нам задання, яблыкі здаём на Шаркоўшчынскі гародніна-сушыльны камбінат...* *Згодна Указа, на нарыхтоўку дзяржава выдзеліла паўтара мільярда рублёў...* (20.08.14); *Згодна разлікам спецыялістаў* (11.08.18). Паводле правілаў павінна быць адпаведна *згодна з заданнем, згодна з Указам, згодна з разлікам*. Падобныя канструкцыі характэрныя найперш для афіцыйна-справавога стылю. Гэта хіба найбольш кансерватыўны сегмент літаратурнай мовы, у якім змяненні назіраюцца вельмі рэдка. Тым больш журналісту варта было паклапаціцца пра бездакорную перадачу афіцыйнай інфармацыі па-беларуску, а не давяраць залішне сваёй інтуіцыі. Дарэчы, карэктар таксама не звярнуў увагу на дадзеную грубую памылку. На жаль, узровень валодання беларускай літаратурнай мовай рэдакцыйных супрацоўнікаў не заўсёды адпавядае неабходным патрабаванням. Гэта таксама выразна бачна ў мікракантэкстах з ужываннем дзееспрыметнікаў. Нагадаем, што для беларускай мовы нехарактэрныя дзееспрыметнікі прошлага часу незалежнага стану з суфіксамі *-ш-*, *-ўш-*, а таксама формы незалежнага і залежнага стану цяперашняга часу на *-уч-* (*-юч-*), *-ач-*, *-яч-*. Тым не менш лексічныя адзінкі з названымі фармантамі надзвычай

распаўсюджаныя на старонках “Весніка Глыбоччыны”: *На ўзвышшы ўстаноўлены помнік-стэла ў гонар партызан, разграміўшых паліцэйскі гарнізон* (21.07.18); *...Тут удзельнікі абласнога семінара ўсклалі кветкі да помніка загінуўшым у гады Вялікай Айчыннай вайны...* (10.01.18); *Усклалі кветкі к помніку загінуўшым* (26.02.20); *Алег Віктаравіч даваў каментары, адказваў на ўсе ўзнікаючыя пытанні* (10.01.18); *На пакупку гэтай незамянімай у гарадской гаспадарцы тэхнікі, пайшлі сродкі...* (06.06.20). Падобныя формы – гэта асістэмная з’ява ў сучаснай беларускай мове. Пры правільнай перадачы сэнсу вылучаных вышэй лексем сказ можа павялічыцца, яго структура можа падацца больш складанай. Але гэта не падстава для выкарыстання штучных для нашай мовы утварэнняў. Прывядзём дапушчальныя, правільныя варыянты сказаў: *На ўзвышшы ўстаноўлены помнік-стэла ў гонар партызан, якія разграмілі паліцэйскі гарнізон; ...Тут удзельнікі абласнога семінара ўсклалі кветкі да помніка загінулым у гады Вялікай Айчыннай вайны...; Усклалі кветкі да помніка загінулым; Алег Віктаравіч даваў каментары, адказваў на ўсе пытанні, якія ўзніклі; На пакупку гэтай незаменнай тэхнікі.*

Супраць выкарыстання ў нашай мове штучных, неўласцівых ёй форм дзеепрыметнікаў неаднаразова выступалі знакавыя постаці нацыянальнай літаратуры: Кузьма Чорны, Якуб Колас, Кандрат Крапіва ды інш. Так, у прыватнасці, Якуб Колас крытыкаваў журналістаў, што яны “без усякай патрэбы... засмечваюць мову неўласцівымі ёй формамі, як *выдаткаваемая, засылаемая, бригада ўзначальваемая, навучаючыся*, якія не бытуюць у беларускай мове”. Заўважым, што згаданыя крытычныя меркаванні былі выказаныя гадоў семдзесят назад, але праблема, як бачна, застаецца актуальнай і да нашага часу.

Заклучэнне. Такім чынам, мы прааналізавалі некаторыя найбольш пашыраныя памылкі ў матэрыялах “Весніка Глыбоччыны”, звязаныя з няправільнай пабудовай словазлучэнняў. Галоўнай прычынай шматлікіх парушэнняў літаратурных нормаў можна назваць, на наш погляд, няўважлівае, павярхоўнае стаўленне аўтараў матэрыялаў і карэктараў да захавання культуры пісьмовага маўлення, інтэрферэнцыю ці, інакш кажучы, уплыў рускай мовы, якая па факце з’яўляецца мовай штодзённай камунікацыі ў тым ліку і для рэдакцыйных супрацоўнікаў. Але ў сукупнасці ўсё гэта сведчыць пра не заўсёды высокі прафесійны ўзровень аўтараў публікацый. Таму на журналістах ляжыць вялікая адказнасць за павышэнне культуры беларускага друкаванага слова, якое па-ранейшаму адыгрывае прыкметную ролю ў жыцці нашага грамадства.

1. Маслова, В. А. Основные тенденции и принципы современной лингвистики / В. А. Маслова // Вестник РУДН. Серия: Русский и иностранные языки и методика их преподавания. – 2018. – Т. 16, № 2. – С. 172–190. URL: <https://rep.vsu.by/handle/123456789/30832> (дата звароту: 30.01.2023).

ТЕРМИНОЛОГИЯ С ПОЗИЦИЙ СОВРЕМЕННОЙ ЛИНГВОПРАГМАТИКИ

*Л.М. Вардомацкіі
Витебск, ВГУ имени П.М. Машерова*

Интерес к понятию «термин» в русской лингвистической науке на протяжении последнего столетия (начиная, пожалуй, с работ П.А. Флоренского) то возрастал, то угасал. Но лишь затем, чтобы на каком-то этапе научного поиска вспыхнуть с новой силой. Однако и сегодня, к концу первой четверти 21-го века, нельзя утверждать, что лингвисты-терминологи пришли наконец-то к некоему относительно общему знаменателю в понимании и определении такого языкового феномена, как термин. А поскольку любое научное знание, как справедливо отмечает Л.В. Рычкова, «закрепляется